

ційної мережі антивірусними засобами з метою відсікання її зараженої частини й локалізації вірусного зараження. Для цього за звичайних умов на серверах антивірусний монітор може використовуватися з м'якими параметрами перевірки — він потребує мінімальних ресурсів серверу. У разі ж вірусної атаки та проникнення вірусу в мережу включається жорсткий режим перевірки, що допомагає мінімізувати час локалізації джерела зараження і швидше ліквідувати вірус. Це стосується передусім поштових і файлових серверів.

Практика підтвердила також правильність підходу щодо використання антивірусного програмного забезпечення різних розробників. Наприклад, під час вірусної епідемії в Інтернеті поштового "хробака" NETSKY. В кілька листів із цим небажаним "гостем" змогли потрапити в мережу НБУ через шлюз доступу (оскільки оновлення для антивірусної програми фірми "Trend Micro" розробник ще не надав). Але ці листи були одразу ж виявлені антивірусними програмами DrWeb. Крім того,

використання антивірусних програм кількох розробників дало змогу забезпечити безпосередній антивірусний захист усіх вузлів інформаційної мережі незалежно від операційної системи та використовуваного прикладного програмного забезпечення.

Отже, впроваджена в інформаційній мережі НБУ комплексна система антивірусного захисту створила умови для забезпечення ефективного антивірусного захисту і протидії новим вірусним загрозам.

Але будь-яка сучасна супернадійна система антивірусного захисту не зможе забезпечити надійного захисту інформації без виконання вимог антивірусної безпеки користувачами інформаційної мережі Національного банку. До таких вимог слід віднести насамперед неприпустимість відключення або зміни конфігурації антивірусного програмного забезпечення на комп'ютерах користувачів та серверах без погодження зі службою захисту інформації. У разі виникнення сумнівів щодо правильної конфігу-

рації антивірусного програмного забезпечення користувачам слід звертатися до зазначених служб, які перевіряють та правильно налаштовують антивірусне програмне забезпечення. Іншою важливою вимогою є заборона підключення комп'ютера, що працює в інформаційній мережі Національного банку, до ресурсів Інтернету за допомогою модему, а не через спеціальний захищений вузол НБУ. Таке підключення може призвести до зараження всієї мережі. І, нарешті, — вимога до користувачів стосовно уважного ставлення до своєї електронної кореспонденції: отримавши електронною поштою повідомлення від незнайомого відправника або лист незрозумілого змісту, слід одразу ж, *не відкриваючи* конверта, звернутися до служби захисту інформації, яка надасть необхідні рекомендації. Користувач повинен завжди пам'ятати, що захищаючи свій комп'ютер від вірусів, він також захищає всю інформаційну мережу Національного банку України. □

Точка зору

Проблемні питання сплати банками збору до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

В Україні, як і в більшості країн світу, банки є найважливішими фінансовими установами у сфері проведення грошово-кредитної політики, надання платіжно-розрахункових послуг. Однак банківська діяльність ризикова, тож завжди слід пам'ятати про те, що крах навіть одного банку може спричинити ланцюгову реакцію банкрутств інших — аж до настання системної банківської кризи. Питання повернення депозитних вкладів та ступеня свободи діяльності фінансово-кредитних установ завжди було актуальним для забезпечення нормального функціонування банківської системи країни, оскільки її розвиток і стабільність безпосередньо залежать від довіри вкладників. У статті розглядаються проблемні юридичні аспекти взаємодії вітчизняних банків та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, продуктивність якої є важливим фактором посилення довіри населення до фінансово-кредитних установ.

Довіра населення до банківської системи є проблемою не лише банків, а й держави в цілому [5, с. 75]. Останнім часом ця тема всебічно висвітлюється в економічній літературі. Узагальнивши праці відомих науковців та практиків банківської справи (зокрема О.Братка [1], Л.Воронової [13], І.Заверухи [5], Н.Кучерявенка [14],

В.Огієнка і Т.Раєвської [7], М.Пугачова та К.Пугачової [8], З.Фаткудінова та В.Новицької [12] й інших), порівняємо європейське законодавство у сфері гарантування вкладів з українським; розглянемо роль вітчизняних банків у правовідносинах, що складаються в процесі мобілізації та використання коштів фонду гарантування вкладів фізичних

Ян Берназук

Здобувач Національної академії державної податкової служби України

осіб; проаналізуємо вплив і значення цього фонду для розвитку банківської системи нашої країни.

Актуальність поставлених питань зумовлена передусім основними напрямками державної політики України, одним із пріоритетних завдань якої на сьогодні є зміцнення банківської системи та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень. Зазначені напрями внутрішньої політики нерозривно пов'язані з упровадженням системи заходів для посилення довіри населення до вітчизняних банків шляхом гарантування збереження коштів вкладників та стимулювання зростання обсягів грошових вкладів у банківських установах [10; 11].

У країнах Європейського Союзу проблема гарантування повернення вкладів вважається настільки важливою, що спеціально виокремлюється з масиву відносин у банківській сфері в окремий інститут. Із цього питання прийнято Директиву Європейського парламенту та Ради 94/19/ЄС від 30 травня 1994 року щодо схем гарантування депозитних вкладів [15].

Як зазначають В.Огієнко і Т.Раєвська, нині системи страхування депозитів створені у 68 країнах світу, 32 з них — європейські [7, с. 39].

Загалом ці системи поділяються на два види. Перший, що спирається на досвід США, передбачає створення особливого державного чи підконтрольного державі органу, діяльність якого фінансується спільно банками та державою. За такого варіанта всі банки зобов'язані брати участь у гарантуванні вкладів. Подібна модель застосовується в Канаді, Великобританії, Японії. Її часто використовують країни, що розвиваються, і вперше запроваджують страхування банківських вкладів. Другий варіант поширений у Західній Європі і базується на німецькому досвіді. У цьому випадку системою гарантування вкладів керують асоціації банків. Відповідно участь банків у такій системі є добровільною, а державне фінансування відсутнє. Так захищають вкладників у Франції, Швейцарії, Нідерландах і низці інших країн Європи. Прихильники подібних фондів обгрунтовують їх корисність сприянням розвитку конкуренції.

Україна обрала для себе перший шлях. На початку 1990-х років питання надійності комерційних банків, що залучають кошти фізичних осіб, було одним із найбільш важливих для вітчизняної банківської системи. Всі спроби Національного банку захистити громадян, які довірили свої заощад-

ження комерційним банкам, від можливої їх втрати у разі банкрутства (маємо на увазі підвищені економічні нормативи, особливі вимоги до банків при одержанні банківської ліцензії на право розмішувати депозити фізичних осіб тощо) не давали очікуваного результату.

У 1998 році Національний банк України ініціював створення спеціального позабюджетного Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), метою якого стало забезпечення захисту інтересів фізичних осіб — вкладників комерційних банків, створення фінансової бази для відшкодування їм коштів у разі неспроможності банків повернути вклади. Було визначено основний принцип захисту прав вкладників: головну відповідальність за результати діяльності комерційних банків, включаючи виконання зобов'язань перед вкладниками — громадянами України, несе не держава, а самі банки. Держава здійснює лише регулюючі функції, створює “плацдарм” для взаємовідносин між вкладником і банком.

Перший внесок до фонду обсягом 20 млн. грн. зробив ініціатор його створення — Національний банк. Це викликає певне здивування — незрозуміло, чому законодавці вирішили формувати ФГВФО саме за рахунок коштів НБУ, а не передбачили ці витрати у законі про державний бюджет на відповідний рік. Зазначений разовий внесок НБУ до фонду є не чим іншим, як додатковим фінансуванням державних програм, які повинні здійснюватися з державного бюджету України.

З іншого боку, виконання Національним банком подібних завдань, покладених на нього законом, ще раз підтверджує його статус “банку банків”, класичними функціями якого, на думку Л.К.Воронової, є підтримка державних економічних програм та кредитування дефіциту державного бюджету [13, с. 407].

Наприклад, в Іспанії 50% спеціального фонду гарантування вкладів становлять кошти центрального банку [12, с. 42].

Іншими джерелами формування Фонду відповідно до статті 21 Закону України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” від 20 вересня 2001 року № 2740-III стали: початкові, регулярні та спеціальні збори з банків — учасників фонду; доходи, одержані від інвестування коштів фонду в державні цінні папери України; кредити, залучені від Кабінету

Міністрів України, Національного банку України, банків та іноземних кредиторів; пеня, яку сплачують банки — учасники (тимчасові учасники) фонду за несвоєчасне або неповне перерахування зборів до нього; доходи від депозитів, розмішених фондом у Національному банку України.

Відповідно до згаданого закону платником початкового, регулярних та спеціальних зборів є банки — юридичні особи, що зареєстровані в Державному реєстрі банків і мають ліцензію на здійснення банківських операцій. Початковий внесок у розмірі одного відсотка від зареєстрованого статутного капіталу перераховується банком-учасником на рахунок фонду протягом тридцяти календарних днів із дня одержання ліцензії. Регулярний збір до ФГВФО нараховується банкам — учасникам (тимчасовим учасникам) фонду двічі на рік у розмірі 0.25% від загальної суми вкладів, включаючи нараховані за ними відсотки. Спеціальний збір встановлюється в тому разі, якщо поточні доходи фонду є недостатніми для виконання ним у повному обсязі своїх зобов'язань щодо обслуговування та погашення залучених кредитів, спрямованих на відшкодування коштів вкладникам банків-учасників (тимчасових учасників). Рішення про це приймає адміністративна рада за погодженням із Національним банком України. Загальний розмір спеціальних зборів, сплачених банками-учасниками (тимчасовими учасниками) протягом року (в разі вичерпання фінансових можливостей фонду для виконання покладених на нього завдань), не повинен перевищувати розміру щорічного регулярного збору з банку — учасника (тимчасового учасника) ФГВФО.

Зауважимо, що незважаючи на певну схожість, правовідносини у сфері гарантування вкладів фізичних осіб та у сфері класичного страхування суттєво відрізняються. По-перше, внески до фонду гарантування вкладів мають ознаки такого обов'язкового платежу додаткового характеру, як збір [14, с. 130—145]. По-друге, у відносинах класичного страхування беруть участь дві сторони, а у випадку гарантування вкладів — три: відповідний страховий фонд, банк і вкладник.

Як за європейським, так і за українським законодавством участь банків у схемах гарантування є обов'язковою. Проте в країнах Євросоюзу той чи інший кредитний інститут має право не брати участі у схемі гарантування повернення вкладів, якщо він належить до системи, що належним чином

забезпечує його ліквідність і платоспроможність, а також пропонує вкладникам щонайменше рівнозначний офіційній схемі гарантування ступінь захисту вкладів. За українським законодавством схема, розроблена у законі про гарантування вкладів, є безальтернативним “вибором” банків, що дає підстави говорити про необхідність удосконалення діючого порядку гарантування вкладів фізичних осіб шляхом розробки механізму, який більшою мірою враховував би інтереси банків.

Єдиний виняток щодо їх участі у фонді встановлено пунктом 3 прикінцевих положень закону, згідно з яким його дія не поширюється (до прийняття окремого закону) на Відкрите акціонерне товариство “Державний ощадний банк України”. Це пов’язано з тим, що згідно зі статтею 57 Закону України “Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 р. № 2121-III вклади фізичних осіб комерційних банків гарантуються в порядку, передбаченому законодавством України, а вклади фізичних осіб Ощадного банку гарантуються державою.

На початку 2003 року Національний банк України заявив про намір обмежити право Ощадбанку користуватися державними гарантіями для забезпечення збереження грошей вкладників у випадку банкрутства. Щоб знизити ризик для держави та створити рівні конкурентні умови для всіх банківських установ, центральний банк пропонує визначити в бюджеті суму, яка може бути виплачена вкладникам у разі неплатоспроможності Ощадбанку, або ж передбачити членство цього банку у фонді гарантування вкладів фізичних осіб [4].

На нашу думку, доцільно було б на законодавчому рівні закріпити обов’язковість членства Відкритого акціонерного товариства “Державний ощадний банк України” у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб, але для цього слід розробити механізм, за якого внески Ощадбанку “не змішувалися” б із внесками інших банків і не могли бути використані для виплати компенсацій вкладникам інших банківських установ.

Незважаючи на те, що збір до ФГВФО став (у світлі положень Закону України “Про систему оподаткування”) обов’язковим платежем лише з 24 жовтня 2001 року, сам фонд був створений і почав працювати понад 5 років тому — з моменту підписання Президентом України Указу “Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб — вкладників комерційних банків України” від

10 вересня 1998 р. № 996/98.

Аналіз вітчизняного законодавства, що регулює порядок нарахування та сплати збору до ФГВФО, дає підстави говорити про певні його недоліки. Зокрема, чітко не визначено органи, які б здійснювали контроль за сплатою зборів. На сьогодні такими можуть себе вважати і Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, і Національний банк України, і податкові органи.

Відповідно до частини першої статті 26 закону про гарантування вкладів фонд має право перевіряти розрахунки та повноту і своєчасність перерахування збору кожним банком-учасником (тимчасовим учасником) фонду. Частиною першою статті 27 зазначеного закону зобов’язано ФГВФО ставити перед Національним банком питання про застосування до банків — учасників (тимчасових учасників) фонду заходів впливу в разі порушення ними законодавчих норм. Центральний банк повинен протягом 10 днів із дня одержання звернення розглянути його і вжити щодо банків-порушників відповідні заходи впливу.

Законом України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.01.2000 р. № 2181-III наділено подібними повноваженнями також податкові органи.

На нашу думку, пункт 2.1.4 статті 2 зазначеного закону необхідно дещо змінити: до переліку позабюджетних державних цільових фондів, на які не поширюється контроль податкових органів, слід включити Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. У такій редакції даний закон відповідатиме частині третій статті 2 Закону України “Про систему оподаткування”, згідно з якою державні цільові фонди включаються до державного бюджету України, крім Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та Пенсійного фонду України.

Отже, юридично правильним було б закріпити контролюючі функції щодо сплати внесків до ФГВФО виключно за Національним банком України та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

На сьогодні розмір відшкодування вкладникам збанкрутілого банку суми депозиту та нарахованих за ним відсотків є занадто малим. Згідно з рішенням адміністративної ради ФГВФО від 17.09.2003 р. № 24 розмір такого відшкодування становить 2 000 грн. На нашу думку, він не забезпечує фізичним особам повноцінного збереження всіх заощаджень і не стимулює вкладників до зберігання грошей

на депозитах у банках.

Наприклад, у Білорусі аналогічний фонд гарантує вкладникам у разі банкрутства банку виплати в розмірі 2 тис. доларів США [3, с. 96]. У країнах Європейського Союзу мінімальний розмір виплати вкладникам становить 20 тис. євро [7, с. 40].

Недоліком закону про гарантування вкладів можна вважати також те, що він гарантує вкладнику у випадку недоступності вкладу виплату в сумі 2 000 грн. незалежно від кількості рахунків в одному банку. Відповідно до частини другої статті 3 зазначеного закону в разі розміщення вкладником в одному банку — учаснику (тимчасовому учаснику) ФГВФО кількох вкладів фонд гарантує відшкодування коштів за такими вкладами, в тому числі й відсотки, у розмірі загальної суми вкладів за станом на день настання їх недоступності, але не більше 2 000 грн. Це призводить до того, що вкладник, перестраховуючи себе, не тримає на депозиті в одному банку (навіть якщо він є учасником фонду) великої суми коштів, а ділить її на невеликі частини й розміщує в різних банківських установах.

Банкіри нарікають також на те, що законом про гарантування вкладів не передбачено повернення грошових коштів, сплачених у вигляді збору до фонду, за умови, що банк розраховується зі своїми вкладниками й відмовиться надалі від залучення коштів фізичних осіб на депозит.

На нашу думку, у зазначеному законі необхідно закріпити принцип пропорційності розміру внесків до фонду та середнього обсягу вкладів фізичних осіб у конкретному банку, тобто потрібно передбачити можливість коригування розміру збору в разі зменшення коштів на депозитних рахунках банку, а також повернення йому сплаченого збору в разі припинення ним роботи з депозитами фізичних осіб. Законом про гарантування вкладів не передбачено механізму повернення сплаченого збору банкам, проте відповідно до частини другої статті 36 даного закону кошти фонду, які залишаться після його ліквідації, перераховуються до державного бюджету.

Очевидно, економічно невиправданим є й надання фонду права інвестувати кошти в державні цінні папери. З огляду на кризові явища в українській економіці та нестабільність фінансової системи взагалі інвестиційна діяльність фонду в принципі може призвести до значної втрати його коштів, оскільки в Україні відсутні будь-які гарантії їх збе-

реження, а інвестування цих коштів у державні цінні папери фактично означає їх передачу до бюджету.

Доцільно було б включати до керівних органів ФГВФО представників комерційних банків. Це б дало їм змогу впливати на порядок розпорядження своїми ж коштами та на їх ефективне використання з метою одержання фондом прибутку. Ми погоджуємося з думкою В.Крапивиної про те, що, оскільки фонд створюється в основному за рахунок коштів банків, а не бюджету, в ньому обов'язково повинні бути представлені банківські інституції чи асоціації [6, с. 42].

Серед найгостріших на сьогодні проблем — оподаткування коштів, які банки сплачують у вигляді зборів до ФГВФО. Відповідно до пункту 5.2.5 статті 5 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР до складу валових витрат включаються суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів), установлених Законом України “Про систему оподаткування”.

З моменту створення ФГВФО (10.09.1998 р.) до прийняття відповідних змін до Закону України “Про систему оподаткування” (24.10.2001 р.) внески до фонду, сплачені банками, не мали статусу загальнодержавного збору (обов'язкового платежу), а тому банки не мали права включати їх до валових витрат. Таким чином, до 24.10.2001 р. суми збору до фонду підлягали оподаткуванню на загальних підставах.

Відповідно до пункту 4 Указу Президента України “Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб — вкладників комерційних банків України” суми зборів, внесені комерційними банками до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, включаються до складу валових витрат цих банків.

Незважаючи на те, що ця норма суперечить цілій низці законодавчих актів України (законом “Про систему оподаткування”, “Про оподаткування прибутку підприємств”, “Про порядок встановлення ставок податків і зборів (обов'язкових платежів), інших елементів податкових баз, а також пільг щодо оподаткування”, Постанові Верховної Ради України “Про застосування нормативно-правових актів з питань оподаткування в Україні” від 24 грудня 1998 р. № 363-XIV), податкові органи дотримуються її при здійсненні фінансових перевірок банків.

У середині 1999 року Державна податкова адміністрація дала із цього приводу таке роз'яснення: “Залучення

коштів населення на депозитні вклади відноситься до пасивних операцій банку. Таким чином, Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” не передбачає можливості віднесення даного збору до складу валових витрат банку. Але відповідно до пункту 4 Указу Президента України “Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб — вкладників комерційних банків України” сума збору, внесеного у Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, включається в склад валових витрат банку [2]. Своім листом № 2914/5/22 від 16.04.1999 р. ДПА України підтвердила безподатковий статус зазначеного збору.

29 березня 2002 року з'явилося розпорядження Державної податкової адміністрації України, адресоване обласним податковим адміністраціям, згідно з яким відрахування до фонду не визнаються валовими витратами, а тому повинні обкладатися податком на прибуток.

Під тиском Асоціації українських банків і представників комерційних банків ДПАУ в місячний термін відкликала це розпорядження й повторно роз'яснила, що сума зборів, сплачених у фонд до вступу в дію Закону України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб”, буде відноситися до валових витрат банків.

На нашу думку, питання щодо оподаткування коштів, внесених банками до ФГВФО до визнання даного збору загальнодержавним, потребує вирішення на законодавчому рівні, оскільки відповідно до Рішення Конституційного Суду від 30 травня 2001 р. № 7-рп/2001 (справа про відповідальність юридичних осіб) строк притягнення до відповідальності за порушення податкового законодавства (публічно-правова відповідальність) не обмежений ніяким терміном.

Якою має бути позиція юриста, котрий (у разі виникнення питання про неправомірність віднесення банками до валових витрат платежів у фонд) захищатиме інтереси банку перед податковими органами в суді або під час адміністративного оскарження?

Відповідно до Указу Президента України “Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб — вкладників комерційних банків України” суми зборів, внесених комерційними банками до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, включаються до складу валових витрат цих банків. Пунктом другим статті 16 Закону України “Про систему оподаткування” встановлено, що державні та інші цільові

фонди, не передбачені цим законом, мають своїм джерелом виключно прибуток підприємства, який залишається після сплати всіх податків і зборів (обов'язкових платежів). Відрахування до цих фондів здійснюється на добровільних засадах.

Неважко помітити, що суперечностей між нормами Закону України “Про систему оподаткування” та указу Президента немає, оскільки формально вони регулюють різні аспекти сплати збору. Зокрема, пункт другий статті 16 закону визначає джерела формування фондів та оперує обліковою категорією прибутку як джерелом відшкодування витрат. Це пояснюється тим, що чинну редакцію пункту другого статті 16 Закону “Про систему оподаткування” було прийнято ще тоді, коли “бухгалтерський” прибуток формував об'єкт оподаткування (тобто до розмежування на законодавчому рівні бухгалтерського і податкового обліку). А норма указу регламентує лише податковий аспект сплати збору та оперує абсолютно іншою категорією — валовими витратами.

Слід зазначити, що правовідносини, про які тут ідеться, регулюються ще одним спеціальним законом — “Про оподаткування прибутку підприємств”, який безпосередньо встановлює правила відображення валових витрат платника податку. Так, підпунктом 5.2.1 статті 5 спеціального закону про прибуток передбачено включення до складу валових витрат “сум будь-яких витрат, сплачених (нарахованих) протягом звітного періоду у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції (робіт, послуг) і охороною праці”. Оскільки сплата збору є обов'язковою і безпосередньо пов'язаною зі здійсненням банківських операцій, то його нарахування та сплата підпадає під дію загальної норми підпункту 5.2.1 статті 5 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”.

Отже, крім того, що віднесення зборів до валових витрат згідно з указом Президента не суперечить вимогам пункту другого статті 16 Закону України “Про систему оподаткування”, воно цілком відповідає і підпункту 5.2.1 статті 5 закону про прибуток як спеціального нормативного акта та не обмежується іншими нормами цього закону.

Юрист повинен також пам'ятати, що відповідно до підпункту 4.4.1 статті 4 Закону України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними

цільовими фондами” у разі, коли норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов’язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків.

Підсумовуючи все викладене вище, можна зробити такі узагальнення та пропозиції щодо вдосконалення законодавства стосовно досліджуваної проблематики.

1. Створення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб стало прогресивним кроком України на шляху до інтеграції в Європейське співтовариство. Більшість країн світу, крім системи банківського нагляду та регулювання, створює ще й систему страхування вкладів, якою передбачено застосування механізмів захисту депозитів та кредитора останньої інстанції. Гарантування вкладів має подвійне призначення: на мікрорівні воно покликане захищати вкладників, на макрорівні — мінімізувати негативний вплив банківської кризи та сприяти зміцненню довіри до банківської системи.

2. Є два основних види системи гарантування вкладів: першим передбачено створення особливого державного чи підконтрольного державі органу та обов’язкову участь у ньому всіх банків; другим — управління системою гарантування вкладів асоціацією банків, відсутність державного фінансування і добровільну участь банків.

3. Закріплення за банками статусу єдиного платника загальнодержавного збору до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб тягне за собою низку додаткових прав та обов’язків у сфері дії податкового законодавства, що дає підстави говорити про особливий статус банків як суб’єктів податкових правовідносин.

4. Сплата Національним банком України разового внеску до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб є проявом виконання ним однієї з класичних функцій центрального банку — підтримки державних економічних програм.

5. Необхідно на законодавчому рівні закріпити обов’язковість членства Відкритого акціонерного товариства “Державний ощадний банк України” у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб і водночас розробити

механізм, який дасть змогу не “змішувати” його внески із внесками інших банків та запобігати їх використанню з метою виплати компенсацій вкладникам інших банків.

6. Пункт 2.1.4 статті 2 Закону України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” потребує внесення змін: у перелік позабюджетних державних цільових фондів, на які не поширюється контроль податкових органів, потрібно включити Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

7. У Законі України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” необхідно закріпити принцип пропорційності розміру внесків у фонд і середнього обсягу вкладів фізичних осіб у конкретному банку, тобто потрібно передбачити можливість коригування розміру збору в разі зменшення коштів на депозитних рахунках банку, а також повернення сплаченого збору банку в разі припинення ним роботи з депозитами фізичних осіб.

8. Питання щодо оподаткування коштів, внесених банками до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб до визнання даного збору загальнодержавним, потребує вирішення на законодавчому рівні: суми коштів, внесені банками до 24.10.2001 р., повинні бути віднесені до валових витрат банків і не обкладатися податком на прибуток. □

Література

1. Братко А. Г. *Банковское право (теория и практика)*. — М.: Издательство Приор, 2000. — 464 с.
2. *Вісник податкової служби України*. — 1999. — № 21. — С. 5.
3. Вяткина Н. А., Вяткин В. В., Шурбович А. В. *Новейшие модификации банковского законодательства в странах СНГ (1997—1999 гг.)*. — М.: ЭПИ-

КОН, 2000. — 154 с.

4. *Государство откажет вкладчикам // Корреспондент*. — 2003. — № 6. — С. 6.
5. Заверуха І. Б. *Банківське право: Посібник для студентів*. — Львів: Аст-ролябія, 2002. — 222 с.
6. Крапивина В. *Как будут гарантироваться вклады граждан? // Банковское дело*. — 2002. — № 5. — С. 40-43.
7. Огієнко В., Раєвська Т. *Фонд гарантування вкладів фізичних осіб — гарант захисту “малих” вкладників в Україні // Вісник Національного банку України*. — 2001. — № 6. — С. 39-44.
8. Пугачов М.І., Пугачова К.М. *Фонди гарантування повернення кредитів // Фінанси України*. — 1999. — № 11. — С. 108 — 113.
9. Слободян П. *Обіцяє фонд півтисячі зберегти // Галицькі контракти*. — 1999. — № 19. — С. 32.
10. *Указ Президента України “Про Основні напрями політики щодо грошових доходів населення України” від 7 серпня 1999 року № 969/99*.
11. *Указ Президента України “Про Основні напрями соціальної політики на період до 2004 року” від 24 травня 2000 року № 717/2000*.
12. Фаткудинов З., Новицкая В. *Как усилит защиту прав вкладчиков? // Российская юстиция*. — 2001. — № 12. — С. 45-49.
13. *Фінансове право: Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / Л.К.Воронова (ред.)*. — 2 вид., випр. та допов. — Х.: Консул, 1999. — С. 495.
14. Воронова Л.К., Кучерявенко Н.П. *Фінансове право: Учебное пособие для студентов юридических вузов и факультетов*. — Харьков: Легас, 2003. — 360 с.
15. *Directive 94/19/EC of the European Parliament and of the Council of 30 May 1994 on deposit-guarantee schemes; OG L 135 31/05/94 p. 5*.

Колекція мінералів. Із фондів сховища №1 Державної скарбниці НБУ.